

ANDRAGOGICKÉ PORADENSTVO AKO INTEGRÁLNA SÚČASŤ EDUKAČNÉHO PORADENSTVA

ANDRAGOGICAL COUNSELING AS AN INTEGRAL PART OF COUNSELING IN EDUCATION

Ivan Pavlov

Katedra andragogiky, Pedagogická fakulta, UMB v Banskej Bystrici

Martin Schubert

Katedra andragogiky, Pedagogická fakulta, UMB v Banskej Bystrici

Abstract:

The paper presents the theoretical model of andragogical counseling as an integral part of the complex approach in educational counseling. The model is incorporated into broader socio-economic and international relationships, as well as interdisciplinary contexts. It will describe the goals, functions, approaches and specifics of learning-related counseling for adults.

Key words:

the adult, learning, lifelong learning, educational counseling, andragogical counseling, learning ability, the counselor, the client

Úvod

V ostatnom období vzrastá záujem o komplexnú podporu procesov celoživotného učenia sa človeka. Dokumenty z prostredia Európskej únie (2000; 2008; 2018) kladú mimoriadny dôraz na úlohu národných mechanizmov podpory celoživotného učenia, osobitne vzdelávania a učenia sa dospelých.

V Európe možno uviesť mnoho príkladov krajín s funkčnými stratégiami, systémami podpory, ktoré vedú k dlhodobu vysokej účasti dospelých na ďalšom vzdelávaní, ich vysokej motivácii prekonávať rôzne učebné výzvy, problémy či bariéry najmä pomocou poradenstva. Na Slovensku, žiaľ, doposiaľ neexistuje platná národná stratégia podpory celoživotného učenia a poradenstva, nástroje podpory učenia sa dospelých sú OECD (2020) hodnotené ako nedostatočné. Slovensko potrebuje zásadne zmeniť svoj prístup ku koncepcii a systému podpory celoživotného učenia, začať ich vnímať ako významné komponenty ekonomického rozvoja spoločnosti a kvality života občanov. Pedagogika a andragogika môžu k tomuto rozvoju prispieť interdisciplinárne založeným výskumom, komparatívnym štúdiom funkčných zahraničných systémov a uváženou adaptáciou ich prvkov na naše podmienky. Za významný príspevok v tomto úsilí považujeme rozvoj andragogickej teórie, predovšetkým však kontextualizáciu, konceptualizáciu a tvorbu inovatívnych prístupov v učebnom poradenstve pre dospelých, t. j. v andragogickom poradenstve.

Celoživotné, edukačné a andragogické poradenstvo

Poradenstvu sa v ostatných desaťročiach pripisuje čoraz väčší vedecký a spoločenských význam. Ako dôvody sa často uvádzajú spoločenské, ekonomické, technologické a politické zmeny, ktoré zvyšujú potrebu orientácie a podpory pri rozhodovaní. Využívanie internetu, ako zdroja informácií variabilnej kvality, vyžaduje od jednotlivca

spôsobilosť kriticky uvažovať. Status dospelého však nemusí byť zárukou tejto kompetentnosti. Priebeh vzdelávacích a profesijných dráh stráca svoju kontinuitu. Rozhodovať sa musíme celoživotne a v každej životnej situácii, pretože istoty sa, ako sme už uviedli, vytratil. Politiky prispeli k novej, neoliberalnej, regulácii našich životov. Jedným z možných odôvodnení je tzv. teorém individualizácie, podľa ktorého jednotlivci v stále väčšej miere môžu (musia) sami konštruovať svoje vzdelávacie a profesijné dráhy. Kvôli narastajúcim globálnym prepojeniam sú ekonomiky náchylné na vonkajšie otrasy. Pracovné trhy tak od ľudí a od organizácií očakávajú vysokú schopnosť prispôbiť sa. Ideálom sa stáva „podnikateľ so sebou samým“ (porov. termín *entrepreneur*, Bröckling, 2004, s. 55), ktorého hlavnou náplňou je čo najvýnosnejšie spravovať svoj vlastný humánny kapitál.

Chápanie človeka ako suverénneho držiteľa humánneho kapitálu však maskuje jeho premenu na čo možno najlacnejší a ľahko použiteľný zdroj pre súkromné firmy a pre skutočný kapitál, ktorý sa ako jediný zhodnocuje slobodne. V tejto súvislosti zohrávajú významnú rolu všadeprítomné procedúry evalvácie, ktoré slúžia ako vysoko prepracovaný nástroj disciplinovania „slobodnej“ voľby indivíduí. Inak povedané: je potrebné, aby ich voľba zodpovedala záujmom firiem či štátu. Prudký nárast praktík evalvácie vedie k internalizácii mechanizmov kontroly, teda k dohľadu človeka nad sebou samým (porov. Keller, 2011, s. 71-72) k jeho sebariadeniu.

Súčasnú neoliberálnu éru je možné označiť ako prechod od záruk sociálneho štátu k zodpovednosti za seba samého a k individuálnemu rizikovému manažmentu. Tento kontext preto umožňuje nový pohľad aj na koncept celoživotného učenia vrátane vzdelávania a učenia sa dospelých. Už spomenuté sebariadenie a z neho vyvodená koncepcia sebariadeného učenia, sa ukazujú ako riadiaca technológia štátu a vzdelávanie dospelých ako súčasť s tým súvisiacej moci.

O poradenstve sa v andragogike, ako vo vede o vzdelávaní a učení sa dospelých, diskutuje od 60-tych rokov 20. storočia (platí pre západoeurópsky priestor). Súčasnú andragogickú diskusiu sa sústreďujú hlavne na formy učebného poradenstva a poradenstva vo vzdelávaní dospelých. Poradenstvo je vždy závislé od kontextu, čo znamená, že musí zohľadňovať pluralitu teoretických prístupov a potrieb dospelých.

V problematike andragogického poradenstva je dôležité objasniť a správne uplatňovať pozície, na ktorých je založený koncept celoživotného učenia, celoživotného poradenstva a edukačného poradenstva (Pavlov, 2020). Práve edukačné poradenstvo patrí k jednému z mnohých druhov poradenských služieb poskytovaných aj dospelým (napríklad sociálne, personálne, kariérové, finančné, zdravotnícke a iné).

Edukačné poradenstvo pôvodne vzniklo pre potreby školskej praxe. Dnes sa skôr zameriava na pomoc jednotlivcom a skupinám v ich študijnom, pracovnom a osobnom živote, pri zvyšovaní kvality ich života v sociálnej, duševnej, vzťahovej a výkonovej oblasti. Toto chápanie naznačuje perspektívu biodromálnych, edukačno-formatívnych a rozvíjajúcich aspektov poradenstva a prístupu k osobnosti (porov. Sejčová in Švec a kol. 2015, s. 1235-1244).

Teoretici andragogiky vnímajú potrebu konceptualizácie tejto problematiky a sebe vlastnými prístupmi prispievajú k jej naplneniu (od deklaratívneho vymedzenia ako súčasť andragogického pôsobenia, cez pokusy o interdisciplinárne uchopenie inšpirované hlavne psychologickým poradenstvom až po formulovanie fundamentálnej otázky, v čom je andragogické poradenstvo iné, v čom tkvie jeho podstata a účel). (Machalová, 2008, s. 65).

Andragogické poradenstvo je podľa Machalovej (2017) poradenským vedením (usmerňovaním) ľudí, aby sa rozhodli vzdelávať, zotrvali vo vzdelávacom procese, učili sa ako sa učiť a aby dokázali aplikovať výsledky svojho vzdelávania – vedomosti, zručnosti a spôsobilosti v dôležitých oblastiach svojho života a v rámci profesionálneho

a sociálneho rozvoja. V praxi sa andragogické poradenstvo môže uplatniť v týchto oblastiach:

- V oblasti profesijného života dospelých (andragogické poradenstvo v prieniku s profesijným poradenstvom – týka sa voľby, udržania a zmeny povolania a zamestnania).
- V oblasti sociálnych podmienok a situácií života dospelých (andragogické poradenstvo v prieniku so sociálnym poradenstvom a sociálnou prácou, edukačným sociálnym poradenstvom a edukačnou sociálnou prácou).
- V oblasti kultúrno-záujmovej realizácie dospelých (andragogické poradenstvo v prieniku s kultúrno-osvetovou prácou).

Mayer (2017, s. 15) analýzou viacerých prístupov navrhuje, aby „cieľom andragogického poradenstva bola identifikácia problému, vzdelávacích potrieb a individuálneho potenciálu jedinca, ak je možná intervencia edukáciou, resp. facilitácia pri vzdelávaní a učení sa, za účelom eliminácie problému, osobnostného rozvoja jedinca, saturácie jeho potrieb a záujmov a v konečnej fáze aj vplyvu na kvalitu jeho života. To znamená poradenstva pri vzdelávaní, voľbe povolania, výbere zamestnania, kvalifikácii, rekvalifikácii, osobnostnom raste“. Podľa Oravcovej (2013 s. 67-69) je poradenské pôsobenie na človeka interdisciplinárne a v realite nie je možné celkom presne oddeliť od seba jednotlivé druhy poradenskej práce, ktoré sa opierajú o viacero vedných disciplín. Poznatky uplatňované v andragogickom pôsobení vychádzajú z poznatkov psychológie dospelého a tiež, že andragogické (a v zásade aj ďalšie špecializácie poradenstva) vychádzajú a opierajú sa o poradenstvo, ktoré má základ v psychologickom kontexte – teórii psychologického poradenstva, hoci využívajú k výkonu svojho poradenstva vlastné, špecifické prostriedky. Každá veda a k nej sa viažuce poradenstvo si má vymedziť hranice svojho pôsobenia (napríklad pôsobenie poradcu, keďže efektívnosť jeho činnosti sa odvíja od jeho vzdelania určujúceho hranice jeho kompetencií vo vzťahu k typu problému a typu klienta). Pri vymedzovaní zamerania andragogického poradenstva je, podľa názoru Oravcovej nevyhnutné zachovať odbornú líniu pomáhania v situáciách, s ktorými sa dospelý človek v živote stretne, kedy je intervenciou výchovy a vzdelávania možné uplatniť pomoc človeku.

Podľa nášho názoru má každé poradenstvo vo svojej podstate (vo väčšej či menšej miere) obsiahnuté prvky uvedomelých i neuvedomelých procesov učenia sa klientov. Ale len v andragogickom poradenstve je učenie sa v celej jeho šírke, vrátane jeho kvality, hlavným účelom a cieľom poradenskej intervencie.

Návrh modelu andragogického poradenstva

Zohľadňujúc všetky vyššie uvedené argumenty v prospech potreby ďalšieho rozvoja a poskytovania andragogického poradenstva ako účinného nástroja rozvoja a zvyšovania účasti dospelých na ďalšom vzdelávaní, ako aj rešpektujúc jeho význačné črty a požiadavky naň kladené, sme dospeli k vlastnému návrhu, presnejšie modelu andragogického poradenstva.

Andragogické poradenstvo považujeme za vysoko efektívny nástroj rozvoja docility dospelého človeka, t. j. jeho na neuroplasticite založenej schopnosti učiť sa. Bez docility by bolo každé formatívne (intencionálne a funkcionálne) pôsobenie na dospelého človeka, vrátane jeho autoformatívnych snáh, s cieľom dosiahnuť pozitívne osobnostné zmeny, úplne márne. Možnosť zlepšovať docilitu dospelého človeka odvodzujeme z tzv. bio-psycho-sociálneho modelu človeka. Predpokladáme, že zmeny plasticity mozgu, ktorá je základom učenia sa a všetkých duševných funkcií človeka majú priamy vplyv na efektívnosť vzdelávacích, terapeutických a všetkých ostatných aktivít, ktoré sú časťou sociálneho poľa. Zároveň (mysliac na zámerné zlepšovanie docility) predpokladáme, že to platí i naopak.

Andragogické poradenstvo je službou edukačného charakteru poskytovanou dospelým jednotlivcom, skupinám a organizáciám s **cieľom** transformovať ich problémy na problémy riešiteľné učením – to zakladá univerzálnosť andragogického poradenstva v orientácii na rôzne témy a cieľové skupiny. „Je zrejmé“, ako uvádza Beneš (2014, s. 18), „že nie všetky životné problémy sú nutne zvládnuteľné pomocou učenia. Niektoré sa dajú odstrániť napr. peniazmi alebo inými zdrojmi, právne, mocensky, technologicky. Niektoré problémy môže človek delegovať, napr. zdravotné na lekársku starostlivosť. Vlastné učenie ale človek delegovať nemôže, nikto sa nemôže učiť za niekoho. (...) Andragogickou úlohou pri učení je podľa potreby pomáhať. Človek sa vždy učí niečo, učenie je odkázané na témy. Aj obľúbená požiadavka, že človek má učiť sa učiť, predpokladá nejaké obsahy. Andragogika sa potom zameriava na vytvorenie komunikácie podporujúcej učenie a na vzťah medzi témami a učením. Úlohou andragogiky je teda hľadať formy a metódy umožňujúce a podnecujúce učenie sa dospelého. (...) Učenie, témy, komunikácia a hľadanie ciest a metód, ako žiadané procesy učenie zaistiť, tvorí v andragogike jeden celok, ktorý umožňuje i autonómiu andragogiky a možnosť rozlíšenia od ostatných sociálnych vied (...)“

Model andragogického poradenstva vníma **poradenský proces ako učenie**, ktoré je *v prípade dospelých jednotlivcov*:

- Zmysluplné – poradenské obsahy musia dospelým dávať zmysel, zodpovedať ich životným skúsenostiam.
- Nelineárne – problémy dospelých nevystávajú z oblasti formálnej logiky, kde je riešenie buď správne, alebo nesprávne (*tertium non datur*), ale priamo z bežného života, v ktorom vždy treba zohľadniť viacero perspektív. Pokiaľ sa človek už (napríklad vplyvom poradenstva) konečne rozhodol, môže sa jednoducho stať, že toto rozhodnutie je neúčinné a celú situáciu je nútený nanovo prehodnotiť.
- Sebakritické – sebakritické spochybnenie je pre učenie sa absolútnou nutnosťou. Človek sa môže pýtať: Čo som sa naučil? Na čom sa to zakladá? Akým spôsobom bolo preukázané (napríklad poradcom), že je to tak a že boli zohľadnené všetky perspektívy? Zároveň to znamená, že sa neuplatňuje iba jedna, ale viaceré stratégie učenia.
- Transformatívne: umožňuje človeku zamyslieť sa nad vlastnými zvyklosťami, predpokladmi a spôsobmi myslenia, ktoré si počas života vytvoril a keď je to potrebné, aj nanovo prehodnotiť. Spôsoby, akými človek uvažuje, vyplývajú z jeho biografie, kultúry, v ktorej žije, či regiónu, v ktorom vyrastal. Schopnosť vydať sa novým smerom je dôsledkom transformatívneho učenia.

V tejto súvislosti treba pripomenúť, že poradenský proces musí tiež prihliadať na piliere, na ktorých sa učenie dospelých ľudí zakladá:

- získavanie informácií,
- reflektovanie informácií: „Akú asociáciu viem s touto informáciou spojiť?,
- hľadanie relevantnosti: „V čom spočíva význam? Ako viem túto novú informáciu integrovať do mojich existujúcich vedomostí?“ V tomto kroku teda pracuje so svojimi spomienkami, aplikuje ich však na súčasnú situáciu a pýta sa, ako to celé vie zosúladiť. Z toto vyvstáva akýsi druh teórie: „Čo pre mňa znamená táto informácia?“,
- test reality: „Do akej miery zodpovedá táto teória realite?“

V prípade organizácií ide v andragogickom poradenstve najmä o hľadanie odpovedí na otázku, ako sa z organizácií stavajú „učiace sa organizácie“, „kde ľudia trvalo zvyšujú svoju schopnosť prinášať výsledky, kde pestujú nové a expanzívne spôsoby myslenia, kde sa kolektívnej snahe nekladú medze a ľudia sa ustavične učia vidieť veci ako celok“ (Senge, 1990 in Russell-Walling, 2012, s. 116).

Funkcie andragogického poradenstva

1. Edukačná: analýza rôznych algoritmov autoregulačných a metakognitívnych stratégií dospelých s cieľom zistiť, ktoré z nich umožňujú efektívne spracovávať a aplikovať získaných poznatkov. Prostredníctvom slovnej intervencie sa poradca stáva tým, kto zámerným navodzovaním nerovnovážneho stavu v kognitívnej oblasti (disonancia/perturbácia) iniciuje u dospelého človeka vedomý proces zmien v jeho doterajších schémach konania a myslenia (akomodácia). (porov. Glasersfeld, 1995)
2. Podporo-preventívna: utvorenie jasne vymedzeného času a priestoru na konceptualizáciu a (re)štruktúráciu informácií získavaných životnými skúsenosťami, prácou, vzdelávaním a ďalšími informačnými zdrojmi (napríklad virtuálny priestor). Podporná funkcia spočíva v utvorení učenie podporujúcej poradenskej klímy.
3. Podporo-sebareflexívna: podpora kompetentnosti konať zodpovedne voči sebe samému a voči prostrediu. Podpora, funkčných a koexistenciu podporujúcich interpersonálnych vzťahov.
4. Podporo-organizačná: funkcia „aranžovania“ učebného prostredia vo vzťahu k organizácii spočíva v utváraní podmienok umožňujúcich učenie a samostatné konanie (napríklad na pracovisku), konkrétne ide o formulovanie a uplatnenie pravidiel (vrátane učebných aranžmánov, porov. Dehnbostel, 2008) určujúcich podmienky individuálneho, tímového a organizačného rozvoja.
5. Etická funkcia: andragogické poradenstvo, rovnako ako každý iný druh poradenstva, je zakaždým aj morálnou prácou. Ide predsa o záležitosti človeka, jeho bytia a dôstojnosti. Vzdelávacie a socializačné úsilie andragógov vystupujúcich v roli poradcov treba chápať ako súčasť úsilia o dobrý život. Napokon, „(...) andragogický expertný prístup“ plní podľa Fobela (2017, s. 10), „etickú funkciu, podieľa sa na normatívnej spoločenskej úlohe a využíva vlastný profesionálny i odborný potenciál na podporu humanity.“

Konštituovanie etiky andragogického profesijného poradenstva ako súčasti andragogickej etiky (Pavlov-Schubert, 2015, 2016) má potenciál posilniť nasledujúce dimenzie:

- inštitucionálnu dimenziu (etika poskytovateľa poradenských služieb a jeho podnikanie v poradenstve, etika obchodu s poradenskými službami),
- procesúalnu dimenziu (etika poradenstva, etické aspekty tvorby programov, cieľov, metód, foriem a prostriedkov poradenstva),
- personálnu dimenziu (etické normy v práci andragóga – poradcu, jeho etický kódex, osobnostná integrita).

Andragogické profesijné poradenstvo zohľadňuje:

- Prvky preukázateľne efektívnych teoretických koncepcií, ako napríklad novšia teória systémov, konštruktivizmus, či pragmatizmus, ktoré umožňujú riešiť problémy na jednotlivca a organizácie (napríklad Patton, McMahon, 2006; Ludewig, 2011; Savickas, 2012; Dehnbostel, 2015). Model zároveň nadväzuje na existujúce teoretické koncepty andragogického poradenstva rozvíjané v SR (napríklad Oravcová, 2012, 2013).
- Novšie neurovedné zistenia (cognitive neuroscience) (napríklad Koukolík, 2014; Spitzer, 2006, 2015; Spitzer, Herschkowitz, 2020), ktoré andragogike poskytujú východiská potrebné pre teoretický rozvoj poznania docility dospelých.
- Paradigmatickú líniu poradenstva pre dospelých, ktorá nahrádza ponímanie poradenstva ako výrazu deficitu, ponímaním poradenstva ako integrálnej súčasti celoživotného učenia (pomoc k svojpomoci);

- Komplexnosť vzdelávacej a učebnej podpory klientov: poradenstvo rozširuje učebný priestor jednotlivca o ďalšiu dimenziu, v rámci ktorej bude podnecovaný k spracúvaniu informácií získaných vzdelávaním a v priebehu života. Poradenstvo nie je len o získavaní nových vedomostí, ale aj o utvrdzovaní, overovaní a modifikovaní existujúcich interpretácií životnej reality dospelého človeka (porov. Arnold, Siebert, 2006, s. 5-6).
- Individuálny prístup (kontrakt) bez striktnnej štandardizácie priebehu (dĺžky a frekvencie poradenskej podpory), ktorá je predpokladom variantného využitia a individuálneho nastavenia (od jednorazových po dlhodobé kontrakty), smerujúceho k zvýšeniu individuálnej integrity, reflektívnosti a samostatnosti dospelých;
- Holistický prístup v zmysle sprevádzania v profesijnom rozvoji, so zohľadnením biografie jednotlivca, jeho aktuálnych životných situácií a profesijných potrieb.

Osobitosti andragogického poradenstva

Andragogické poradenstvo sa musí zakladať na systematickej, viacnásobne reflexívnej a samostatnej zdôrazňujúcej analýze vlastných a cudzích interpretácií samotným dospelým aj poradcom. Poradenský program umožňuje artikuláciu existujúcich konštruktov skutočnosti, ich vzájomné porovnanie, overenie ich udržateľnosti vzhľadom na nové situácie a ich ďalší rozvoj. Andragogické poradenstvo nie je len o nadobúdaní nových vedomostí, ale aj o utvrdzovaní, overovaní a modifikovaní existujúcich interpretácií. Úlohou andragogického poradenstva je podporovať reflexiu interpretácií a otvorenosť voči „reinterpretáciám“, t. j. voči novým pohľadom“ (upravené podľa Arnold-Siebert, 2006, s. 5-6). Na tento účel sa andragógom vystupujúcim v roli poradcu ponúka ako účinný nástroj najmä rozhovor. Svet skúseností tak poradcu ako aj prijímateľa poradenstva je plný iných ľudí a takmer nepretržitá interakcia s nimi je bohatým zdrojom perturbácií (zmeny stavu v štruktúre nejakého systému, ktoré spustili, nie spôsobili zmeny v ich prostredí) a následných akomodácií. Jean Piaget často zdôrazňoval, že najčastejšou príčinou akomodácie je interakcia s ľuďmi, obzvlášť tá jazyková.

Profesijné kompetencie poradcov

V praxi andragogického poradenstva zohráva ústrednú úlohu poradca, a to aj napriek tomu, že v súčasnosti sa zodpovednosť za rozvoj presúva čoraz viac na individuum. Kompetencie a zodpovednosť poradcu sú ohraničené procesom (práca s problémom klienta v poradenskom vzťahu) a zodpovednosťou vo vzťahu ku klientovi (nie za klienta). Za rozhodnutia a učebné zmeny zodpovedá dospelý klient.

Štruktúru profesijných kompetencií poradcu je možné opísať na základe modelu založenom na tzv. základných kompetenciách (porov. Dehnbostel, 2008; Münch, 2003; Pahl, 2010) nasledovne:

- Odborná kompetentnosť poradcu predstavuje spôsobilosť cieľavedome, primerane, metodicky správne a samostatne riešiť úlohy a problémy ako aj posúdiť výsledok.
- Metodická kompetentnosť označuje spôsobilosť cieľavedomého, plánovitého postupu pri spracovávaní úloh a problémov, napr. plánovanie jednotlivých pracovných operácií.
- Sociálna kompetentnosť označuje spôsobilosť vnímať a chápať sociálne vzťahy a záujmy, byť zodpovedným vo vzťahu k iným a vychádzať s nimi, pracovať v tíme a kooperatívne riešiť problémy. Ide teda najmä o sociálnu zodpovednosť a primeranú solidaritu.
- Osobná kompetentnosť označuje spôsobilosť reflektovať vlastný rozvoj a ďalej sa rozvíjať v súlade s individuálnymi a spoločenskými hodnotovými predstavami.

Zahŕňa vlastnosti ako samostatnosť, schopnosť prijímať kritiku, sebadôveru, spoľahlivosť, zmysel pre zodpovednosť a povinnosť.

Záver

Andragogické poradenstvo ako integrálna súčasť edukačného poradenstva je službou edukačného charakteru poskytovanou dospelým jednotlivcom, skupinám a organizáciám s cieľom transformovať ich problémy na problémy riešiteľné učením – to zakladá univerzálnosť andragogického poradenstva v orientácii na rôzne témy a cieľové skupiny. V rovine výsledkov má tento druh andragogického pôsobenia nielen rozvojový, ale aj preventívny a stabilizačný potenciál.

V súvislosti s úvahami o andragogickom poradenstve považujeme za potrebné zdôrazniť, že v žiadnom prípade nejde o pokus nahrádzať akýkoľvek iný typ poradenstva poskytovaného dospelým jednotlivcom a skupinám, ako napríklad zdravotné psychologické, sociálne, finančné či filozofické poradenstvo. Z toho zároveň vyplývajú určité obmedzenia andragogického poradenstva. Andragóg disponuje výlučne edukačnými a nie napríklad zdravotníckymi a terapeutickými prostriedkami. Limitujúcimi faktormi andragogického poradenstva sú preto náležitý zdravotný stav, t. j. neprítomnosť závažných telesných a duševných porúch, dobrovoľnosť, transparentnosť a časová obmedzenosť poradenského kontraktu. Posledné tri faktory sú kľúčové aj pre poskytovanie andragogického poradenstva na úrovni tímov a organizácií.

Podakovanie

Práca je súčasťou riešenia grantu KEGA MŠVVaŠ SR č. 015UMB-4/2019 „Rozvoj poradenských kompetencií študentov v študijnom odbore andragogika“ na Katedre andragogiky Pedagogickej fakulty Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici.

Literatúra

- Arnold. R., Siebert, H. (2006). *Konstruktivistische Erwachsenenbildung. Von der Deutung zur Konstruktion von Wirklichkeit*. Baltmannsweiler: Scheider Verlag Hohengehren.
- Beneš, M. (2014). *Andragogika*. 2. aktualiz. a rozšir. vyd. Praha: Grada.
- Bröckling, U. 2004. Empowerment. In U. Bröckling, S. Krasmann, T. Lemke, *Glossar der Gegenwart* (s. 55-62). Frankfurt am Main: Suhrkamp.
- Dehnbostel, P. (2008). *Berufliche Bildung*. Berlin: edition sigma.
- Dehnbostel, P. (2015). *Betriebliche Bildungsarbeit : Kompetenzbasierte Aus- und Weiterbildung im Betrieb*. Baltmannsweiler: Schneider Verlag Hohengehren.
- Európska komisia. (2000). *Memorandum o celoživotnom vzdelávaní*. Brusel: SEC(2000) 1832. Dostupné na https://www.minedu.sk/data/files/2607_2000_memorandum_o_celozivotnom_vzdelavani.pdf.
- Fobel, P. (2017). Étika ako aplikačná stratégia (metodické a teoretické odporúčania). In M. Schubert (ed.), *Etické aspekty edukácie dospelých* (9-18). Banská Bystrica: Belianum.
- Glaserfeld, E. von (1995). *Aspekte einer konstruktivistischen Didaktik. Lehren und Lernen als konstruktive Tätigkeit*. Soest: Regional Institute for school and secondary education, 7-14. Dostupné na <http://www.vonglaserfeld.com/179>
- Keller, J. (2011). *Nová sociální rizika*. Praha: SLON.
- Koukolík, F. (2014). *Možek a jeho duše*. Praha: Galén.
- Ludewig, K. (2011). *Základy systematickej terapie*. Praha: Grada Publishing.
- Machalová, M. (2008). Andragogické asociálno-andragogické poradenstvo v kontexte celoživotného učenia sa a vzdeláva. In J. Matulčík (ed.), *Acta Andragogica 1* (s. 63-70). Bratislava: Univerzita Komenského.

- Machalová, M. (2017). Psychológia a andragogika na pomoc dospelému človeku. In *Prohuman*. Dostupné na <http://www.prohuman.sk/psychologia/psychologia-a-andragogika-na-pomoc-dospelemu-cloveku>
- Mayer, K. (2017). *Poradenstvo v andragogickom kontexte*. Prešov: Prešovská univerzita.
- OECD. (2020). *OECD Skills Strategy Slovak Republic: Assessment and Recommendations, OECD Skills Studies*. Paris: OECD Publishing. Dostupné na <https://doi.org/10.1787/bb688e68-en>
- Oravcová, J. (2012). Pomáhajúce poradenstvo a jeho špecializácie. In P. Fobel a kol., *Etika & poradenstvo & prax (35-57)*. Banská Bystrica: FHV UMB.
- Oravcová, J. (2013). *Poradenstvo pomáhajúcich profesií*. Banská Bystrica: PF UMB.
- Pahl, J. P. (2010). *Fachschule. Praxis und Theorie einer beruflichen Weiterbildungseinrichtung*. Bielefeld: W. Bertelsmann Verlag.
- Patton, W., & McMahon, M. (2006). The systems theory framework of career development and counseling: Connecting theory and practice. In *International Journal for the Advancement of Counselling*, 28 (2), 153-166.
- Pavlov, I., Schubert, M. (2015). Konceptuálne rámce andragogickej etiky. In *Andragogická revue*, 7 (1), 18-30.
- Pavlov, I., Schubert, M. (2016). Andragogická etika – diskurz o výchove, sebvýchove, ideáloch, hodnotách a normách. In I. Pavlov, M. Schubert (eds.), *Etické kontexty andragogického pôsobenia (11-48)*. Banská Bystrica: Belianum.
- Pavlov, I., Bontová, A., Schubert, M. (2016). Učiteľská andragogika a model andragogického poradenstva. In J. Veteška (ed.), *Vzdělávání dospělých – východiska a inspirace pro teorii a praxi (s. 165-175)*. Praha: Česká andragogická společnost.
- Pavlov, I. (2020). *Andragogické poradenstvo*. Prešov: Rokus, s.r.o.
- Rada EÚ. (2008). *Návrh uznesenia Rady a zástupcov vlád členských štátov, ktorí sa zišli na zasadnutí Rady z 21. novembra 2008 – „Lepšie začlenenie poradenstva do stratégií celoživotného vzdelávania“*. Dostupné na [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/PDF/?uri=CELEX:42008X1213\(02\)&from=SK](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/PDF/?uri=CELEX:42008X1213(02)&from=SK)
- Rada EÚ. (2018). Odporúčanie Rady z 22. mája 2018 o kľúčových kompetenciách pre celoživotné vzdelávanie. Dostupné na [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018H0604\(01\)&from=EN](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018H0604(01)&from=EN)
- Russell-Walling, E. (2012). *Manažment 50 myšlienok, ktoré by ste mali poznať*. Bratislava: SLOVART.
- Savickas, M. L. (2012). Life design: A paradigm for career intervention in the 21st century. In *Journal of Counseling & Development*, 90 (1), 13-19.
- Sejčová, L. (2015). Náuka o edukačnom poradenstve. In Š. Švec (ed.), *Slovenská encyklopédia edukológie (s. 1235-1244)*. Bratislava: Univerzita Komenského.
- Spitzer, M. (2006). *Lernen : Gehirnforschung und die Schule des Lebens*. Heidelberg: Spektrum.
- Spitzer, M. (2015). *Denken – zu Risiken und Nebenwirkungen*. Stuttgart: Schattauer.
- Spitzer, M., Herschkowitz, N. (2020). *Wie wir denken und lernen: Ein faszinierender Einblick in das Gehirn von Erwachsenen*. München: mvg Verlag.

Adresy autorov

Prof. PaedDr. Ivan Pavlov, PhD.

Katedra andragogiky, Pedagogická fakulta, UMB v Banskej Bystrici
Ružová 13, 974 11, Banská Bystrica

ivan.pavlov@umb.sk

Mgr. Martin Schubert, PhD.

Katedra andragogiky, Pedagogická fakulta, UMB v Banskej Bystrici
Ružová 13, 974 11, Banská Bystrica
martin.schubert@umb.sk